

Stockholm den 25 februari 2021

R-2021/0348

Till Socialdepartementet

S2021/01499

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 17 februari 2021 beretts tillfälle att avge yttrande över promemorian Tillfälliga nedstängningar och förbud för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19.

Sammanfattning

Advokatsamfundet, som hänvisar till sina tidigare yttranden rörande åtgärder för att begränsa spridning av covid-19¹, har utifrån de särskilda utgångspunkter som ligger till grund för promemorian, i huvudsak ingen erinran mot de enskilda förslagen i förordningsutkastet. Advokatsamfundet vill dock åter framhålla att den centrala frågan om kompensation för skada till följd av de nedstängningsåtgärder som promemorian redovisar – även med beaktande av det särskilda s.k. nedstängningsstöd som nyligen aviserats av regeringen – ännu inte förefaller utredd på ett tillfredsställande sätt.

Advokatsamfundets synpunkter redovisas nedan.

Övergripande synpunkter

Det framtagna utkastet till förordning om tillfälliga nedstängningar och förbud för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (nedstängningsförordningen) innehåller enligt promemorian tänkbara förslag till åtgärder och avgränsningar. Det framhålls att, beroende på hur smittspridningen ser ut om och när frågan om nedstängning och förbud aktualiseras, det kan finnas anledning att inskränka föreskrifterna till att gälla inom ett visst geografiskt område eller till att gälla vissa av de verksamheter som behandlas i

¹ Se Advokatsamfundets remissyttranden den 5 april 2020 över utkastet till lagrådsremiss *Ett tillfälligt bemyndigande i smittskyddslagen med anledning av det virus som orsakar covid-19*, den 21 december 2020 över promemorian *Covid-19-lag*, samt den 5 januari 2021 över promemorian *Särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19*.

promemorian (s. 9). Förslagen i promemorian kan, om de införs helt eller delvis, få ytterst långtgående konsekvenser i synnerhet för de näringsidkare som omfattas av bestämmelserna. Advokatsamfundet finner därför anledning att – även om detta framstår som en självklarhet – erinra om behovet av att varje enskild nedstängningsåtgärd noggrant måste övervägas utifrån det rådande smittskyddsläget och att mer omfattande nedstängningsåtgärder än vad som är absolut nödvändigt inte bör genomföras. I förhållande till de åtgärder som den s.k. begränsningsförordningen (2021:8) redan medger bör nedstängning av olika verksamheter enligt promemorians förslag betraktas som en sista utväg.

Advokatsamfundet konstaterar att promemorians utkast till nedstängningsförordning inte är förenat med något förslag till generell ersättningsregel i förhållande till dem som drabbas av skada till följd av nedstängningsåtgärder. Regeringen redovisar däremot i promemorian att det pågår ett arbete med att sätta upp ett system om ett särskilt så kallat nedstängningsstöd (s. 20). Det skisserade stödsystemet ger dock inte full ersättning till näringsverksamheter som drabbas till följd av en nedstängning, utan anges högst kunna täcka en verksamhets fasta kostnader. Även om någon ovillkorlig rätt till full kompensation vid inskränkningar som sker av folkhälsoskäl inte föreligger (se 2 kap. 15 § regeringsformen) kan det enligt Advokatsamfundets mening starkt ifrågasättas om det planerade stödsystemet är tillräckligt i ljuset av att en nedstängning kan medföra att en verksamhet förlorar alla sina intäkter under den tid åtgärden är i kraft. Advokatsamfundet vill därför upprepa vad som anförts i tidigare yttranden, nämligen att behovet av kompensation till drabbade bör övervägas ytterligare och att en generell regel om kompensation bör införas.

Synpunkter på enskilda bestämmelser i förordningsutkastet

När det gäller utformning av de enskilda bestämmelserna i förordningsutkastet ligger det i sakens natur att vissa gränsdragningsproblem mellan olika typer av verksamheter och åtgärder kan uppstå. Som framhållits ovan förutsätter Advokatsamfundet att varje enskild nedstängningsåtgärd med kort varsel måste kunna anpassas och bestämmas utifrån det rådande smittskyddsläget. Det är därför också förenat med stora svårigheter att lämna väl avvägda synpunkter på författningsförslaget – som får uppfattas som en bruttolista på tänkbara åtgärder – särskilt i fråga om vilka undantag som bör göras från en viss, mer generellt avfattad, nedstängningsåtgärd. Advokatsamfundet tillåter sig dock med detta förbehåll att notera följande.

3 kap. 4 §

Enligt 3 kap. 4 § i utkastet till nedstängningsförordning ska serviceinrättningar där verksamheten förutsätter nära fysisk kontakt mellan kunden och tjänsteutövaren hållas stängda. I motiven till bestämmelsen anges att detta inte avses omfatta platser för hälso- och sjukvård eller tandvård (s. 14). Det framhålls också att platser där det bedrivs blandade verksamheter inte ska omfattas såvitt avser den del av verksamheten som anses utgöra hälso- och sjukvård (s. 15). Advokatsamfundet anser – till undvikande av onödiga

gränsdragningsproblem – att bestämmelsen ytterligare bör förtydligas med avseende på de verksamhetstyper som omfattas och att undantag direkt bör framgå av förordningstexten.

5 kap. 1 §

Bestämmelsen i 5 kap. 1 § andra meningen anger att i övrigt nedstängda serveringsställen får hållas öppna för försäljning av mat och dryck som inte förtärs på stället. I motiven påtalas (s. 17) att det av alkohollagen anses följa att det därvid inte är tillåtet med avhämtning eller hemleverans av dryck som kräver serveringstillstånd, dvs. i princip alkoholhaltiga drycker. Advokatsamfundet – som är medvetet om att frågan om alkohollagens innebörd på denna punkt varit föremål för debatt i samband med att flera kommuner sökt införa undantag som tillåter restauranger att utföra hemleverans av alkoholhaltiga drycker med syfte att mildra de negativa effekterna av redan beslutade smittskyddsåtgärder för den lokala restaurangnäringen – anser det motiverat att i vart fall överväga, och i förkommande fall skyndsamt bereda, en lättnad av alkohollagen på denna punkt. Härvid måste bl.a. riskerna ur folkhälsosynpunkt med att under en begränsad tid tillåta hemleverans av alkohol i samband med förtäring av samtidigt levererad mat vägas mot det ytterligare och avsevärda ingrepp i enskilda näringsidkares verksamhet som en total nedstängning av deras ordinarie verksamhet skulle innebära. Advokatsamfundet noterar i detta sammanhang även att det med viss fog kan uppfattas som inkonsekvent att Systembolagets butiker – en statlig verksamhet – enligt den föreslagna förordningen kommer att omfattas av undantag från nedstängning i egenskap av butik som säljer livsmedel (vilket särskilt framhålls i promemorian, s. 13).

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

När det gäller frågan om förordningens giltighetstid anges utan närmare motivering att denna lämpligen bör gälla under en period av fyra veckor (s. 18). Advokatsamfundet förutsätter, med hänvisning till de generella synpunkter som lämnats ovan, att den exakta tidsperioden mycket noga kommer att övervägas i samband med ett eventuellt antagande av förordningen, varvid nedstängning av verksamheter inte föreskrivs under längre tid än vad som är absolut motiverat ur smittskyddssynpunkt. Det sagda utesluter givetvis inte att nedstängningsåtgärder helt eller delvis kan behöva förlängas om detta är påkallat med hänsyn till liv och hälsa.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander